

Hetente jelentkező cikksorozatot indítunk: bemutatjuk Budapest legkiválóbb vagy legalább érdekes életű főpolgármestereit. Ráth Károllyal indulunk, és örömmel vesszük a hozzászólásokat, kiegészítéseket akár emailben, akár kommentekben is.

Százhuszonöt éve vettünk búcsút az elsőtől. Olyan felejthetetlen külsőségek között, olyan ösztársadalmi felbuzdulás közepette – hogy legszebb hagyományaink testet öltésének tekinthetjük, amilyen mértékben sikerült azóta nyomtalanná válnia. Hogy szobra nincs, az hagyján, ám egy köztér, intézmény, társaskör, de még egy kurta mellékutca sem viseli a nevét. Ráth Károlynak hívták. Az akkor alig újszülött Budapest első főpolgármestere volt!

Tavaly kétszáz éve (nemigen ültük meg ezt az emléknapot sem), Budán látott napvilágot, 1821 február 20-án. Elemi- és középiskolát Székesfehérváron végzett, bölcsészetet és jogot a pesti egyetemen hallgatott. Már húszévesen királyi táblai jegyzőként joggyakornokoskodott. Kitüntetéssel tette le előbb az ügyvédi, majd a váltóügyvédi vizsgáit, s negyvenes évek derekára a főváros ismert és kedvelt ügyvédje lett. Forradalom előtti tevékenységét elismeréssel méltatta később a Vasárnapi Újság (1873/44. szám) kiemelve, hogy Alapos készültsége, fáradhatatlan szorgalma, gyakorlati ügyessége s lelkiismeretes pontossága – becsületes tisztakezűségét nem is említve – megszerezte neki a fővárosi közönség s még szélesebb körök teljes bizalmát, s míg munkássága után vagyonossága is emelkedett, azon kevesek közé tartozott, kiknek megérdemelt szerencséje nem költ irigységet.”

A magyar tavasz napjaiban tanácsnoknak, főkapitánynak is jelölték, de ő megállapodott az egyszerű városi képviselősnél. Működését szónoklatai tették emlékezetessé, s mint szervező is kiállta a próbát a huszárórség (tkp. polgárórség) tető alá hozásával, s a pestvárosi újoncozási és felszerelési bizottság elnöki teendőinek ellátásával. A megőrzött ügyvédi gyakorlat segítette át a nehéz időközön, hogy az enyhülés már hatvanban az Országbírói értekezlet jegyzőjeként az ideiglenes törvénykezési szabályok szerkesztésével aktiválja. Innen életpályája töretlenül ível. Előbb elhárítja a képviselőjelöltséget, de amikor Szentkirályi Mórictól Józsefváros vezetőjévé választják, elfogadja annak megüresült képviselői székét a Deák-párt színeiben. Ám hamar lemond, mikor komoly igazságügyi feladatokkal bízzák meg: előbb királyi jogügyigazgatóvá nevezik ki, majd az Ítéltábla bírójává, végül a Pesti Királyi tábla alelnökévé. Utóbbi egyben a Főrendiház tagjává is tette. Ebben a minőségében találja az uralkodói bizalom, a főpolgármesteri jelölés. Majd 1873 október 25-én a Pesti Vigadóban az egyesített Budapest elő közgyűlésének döntése, mellyel hat esztendőre őt választotta első főpolgármesterének. A főváros frissen megválasztott 400 tagú törvényhatósági bizottsága az uralkodó három jelöltje közül (Házmán Ferenc addigi budai polgármester, Havas Sándor honvédelmi miniszteri tanácsos és Ráth) meggyőző többséggel rá adta voksát. 209 szavazatot kapott Házmán 169-ével szemben (Havast mindössze öten szerették volna nyertesnek látni).

Öt nappal később, eskütételét követő beiktatási beszéde két pilléren nyugodott. Az igen ékesszóló klasszikus ívű szónoklat mindenekelőtt a hála és köszönet kinyilvánítása: szinte hűbéri lojalitással az őt jelölő Felség iránt, de nem kisebb hevülettel a városi közösségtudat szellemében a polgártársak legbecsesebb bizalma iránt is! Másrészt, de nem másodsorban a beszéd ígéret, majdnem program: „Tiszteletben fogom tartani a mélyen tisztelt bizottság s közgyűlés, nemkülönben hivataltársaim jogkörét, de egyúttal fenntartandom a főpolgármesteri állásnak törvény által biztosított s kijelölt jog és hatáskörét, nem azért, hogy a főváros önkormányzati jogait megcsonkítsam, vagy bármily irányban megsértsem, vagy az önkormányzatot s a törvényhatósági közigazgatás rendszeres menetét nehezítsem, hanem inkább, hogy tisztelve a törvényt, a fővárosi közigazgatás érdekeit az állami közigazgatás érdekeivel, melyekre örködni kötelességem, összhangzásban fönntartsam.” Így is járt el. A kormányt képviselte – de a várost is. Ami nem ment szabályosan, bürokratikusán, az ment személyesen – lépten nyomon tartalmat vitt lényegileg reprezentatív, protokolláris státuszába. (Bár a város valódi vezetője a polgármester, a mindvégig vele közszereplő Kamermayer Károly (1829 – 1897) volt, a gyakorlatban együtt intézték a kényes ügyeket.” Ők ketten együtt ritka egyetértéssel, benső szükségé fejlődött kölcsönös bizalommal megvetették Budapest fejlődésének hatalmas fundamentumát.” – írta róluk a Vasárnapi Újság.) Számtalan elgáncsolt, kijátszott, végül mégis megvalósult terv Ráth személyes „közbeszervezésének” köszönhető létrejöttét.

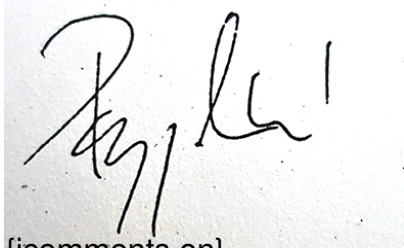
Aztán még háromszor, 1879-ben, 1885-ben és 1891-ben, egyre nagyobb többséggel újraválasztották. Még háromszor elmondhatta (üzenetét tekintve) ugyanezt a beszédet...

Huszonnégyévig közmegelegedésre betöltött tisztségéből a halál szólította csak el 1897 július 30-án.

Maradandót alkotott. A népkonyhák hálózatának megszervezésétől Rudas-fürdő megálmodásáig vég nélkül sorolhatnánk. Legjelentősebb tette azonban minden bizonnyal a minden várakozás ellenére működő főpolgármesteri-polgármesteri modell. Az, hogy regnálása alatt nem került sor szakítópróbára, meg sem közelítették a biztosítékok beígérte exlex holtponthoz. Az ő negyedszázada a világváros-születés semmihez sem fogható, megismételhetetlen korszaka volt. Ebben persze a szerencse is segítette: jókor volt jó helyen. A konszolidáció, a felívelés szülte látszólag teljes társadalmi béke, a „Nagy Generáció” még munkálkodó óriásai – mondhatni kötelezték a helytállásra. Kormánypárti volt, királpárti (urambocsá császárpárti) – de hát a nemzeti díszlet mögött az volt a közhangulat is. És ő szó szerint a köz munkása volt. Nem a vérével, életével mindent megoldó, szinte mártír Wesselényi féle. Nem az alkotó szellem oltárán hatalmat, vagyont áldozó Széchenyi utód. Nem géniusz, hanem a szorgalom, a következetes munka kijelöltje.

Kossuth Lajos utca, Budapest, 1900 körül. A képen látható a Kossuth Lajos utcában

{comments on}